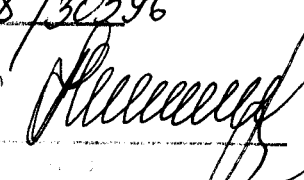

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства соціальної політики
України,
Міністерства економічного розвитку і торгівлі
України,
Міністерства фінансів України,
Державної служби статистики України,
Національної академії наук України
18 травня 2017 року № 827/403/507/113/232

Затверджено	Міністерством соціальної політики України
" 12 "	червня 20 17 р.
за №	827/403/507/113/232
Керівник розпорядчого органу	

МЕТОДИКА комплексної оцінки бідності

І. Загальні положення

1. Цю Методику розроблено на виконання Стратегії подолання бідності, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 року № 161-р, та пункту 53 плану заходів на 2016–2017 роки з реалізації Стратегії подолання бідності, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 серпня 2016 року № 573-р, з метою проведення регулярного моніторингу показників бідності.

2. У цій Методиці терміни вживаються у таких значеннях:
бідність – неможливість підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період;
глибина бідності – відхилення величини доходів (витрат) осіб із категорії бідних від визначеної межі бідності. Цей показник визначає, наскільки середні доходи (витрати) бідного населення є нижчими від межі бідності;

депривація – вимушене позбавлення особи внаслідок нестачі коштів можливості задовольняти свої базові потреби через відсутність доступу до основних матеріальних благ і соціальних ресурсів;

монетарна бідність – нестача коштів для підтримання способу життя, притаманного конкретному суспільству в конкретний період;

межа монетарної бідності – рівень доходу (витрат), нижче від якого є неможливим задоволення особою основних потреб. Вартісне значення межі монетарної бідності є основою для віднесення особи до категорії бідних;

межа немонетарної бідності – наявність у особи певної (немонетарної) ознаки належності до категорії бідних;

немонетарна бідність – позбавлення або обмеженість доступу до матеріальних благ / послуг для підтримання способу життя, притаманного конкретному суспільству в конкретний період;

рівень монетарної бідності – питома вага населення, в якого рівень споживання (доходів, витрат) на одну особу є нижчим від визначеної межі бідності;

рівень немонетарної бідності – питома вага населення, яке має визначені немонетарні ознаки належності до категорії бідних;

середній дефіцит доходу бідного населення – сума коштів, яких у середньому не вистачає одній бідній особі до визначеної межі бідності;

соціальне відчуження (відторгнення, виключення – відповідно до англійського терміна „exclusion”) – суспільне явище або ситуація, в якій громадяни не мають змоги користуватися соціальними правами, що гарантуються їм законодавством (права на працю, гідні умови життя, доступ до отримання соціальних послуг, медичної допомоги, освіти, послуг у сфері культури тощо);

сукупний дефіцит доходу бідного населення – сума коштів, яких не вистачає бідному населенню країни в цілому до визначеної межі бідності;

шкала еквівалентності – система коефіцієнтів, що надаються членам домогосподарства відповідно до їхніх демографічних характеристик, які відображають зменшення мінімально необхідних потреб на одного члена домогосподарства при збільшенні розміру домогосподарства та зміні його складу. Для врахування економії від спільного проживання за допомогою шкали еквівалентності визначається показник умовного числа осіб, що живуть за рахунок спільного бюджету. Економія від спільного проживання виникає при користуванні майном, послугами з обслуговування житла тощо і не поширюється на товари та послуги індивідуального призначення.

3. Методика передбачає визначення трьох груп критеріїв оцінки бідності:

1) перша група – основні монетарні критерії бідності:

сукупні еквівалентні витрати особи нижче 75 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних сукупних витрат (далі – відносний критерій за витратами);

сукупні еквівалентні витрати особи нижче фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу (далі – абсолютний критерій за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму);

загальні еквівалентні доходи особи нижче фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу (далі – абсолютний критерій за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму);

загальні еквівалентні доходи особи нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в розрахунку на місяць у середньому на одну особу (далі – абсолютний критерій за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму).

Для основних монетарних критеріїв бідності розраховуються такі показники:

сукупний дефіцит доходу бідного населення;
середній дефіцит доходу бідного населення;
глибина бідності;

2) друга група – інші монетарні критерії бідності:

еквівалентні витрати особи нижче межі бідності, визначеної Організацією Об'єднаних Націй для країн Центральної та Східної Європи як гривневий еквівалент 5,05 долара США відповідно до паритету купівельної спроможності, розрахований Світовим банком (межа, визначена на рівні 5,05 долара США, коригується Світовим банком раз на 10 років відповідно до інфляції долара США) (далі – критерій ООН);

середньодушові еквівалентні доходи особи нижче 60 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних доходів за шкалою еквівалентності Європейського Союзу (далі – відносний критерій за шкалою еквівалентності ЄС);

3) третя група – немонетарний критерій бідності:

наявність у домогосподарства через нестачу коштів чотирьох з дев'яти ознак депривації (далі – критерій за ознаками депривації).

За методологією Європейського Союзу до ознак депривації відносяться:

наявність у домогосподарства заборгованості з виплати іпотечного кредиту або орендних платежів, рахунків за комунальні платежі, платежів за придбання товарів та послуг на виплату або інших платежів за кредитами;

нездатність домогосподарства сплатити тижневу щорічну відпустку далеко від дому;

нездатність сплачувати за підтримання належної температури в житлі;

нездатність сплачувати за споживання страв з м'ясом, курятиною, рибою (або їх вегетаріанським еквівалентом) через день;

нездатність сплачувати неочікувані фінансові витрати за рахунок власних ресурсів (у розмірі законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в розрахунку на місяць у середньому на одну особу);

нездатність дозволити собі мати телефон (у тому числі мобільний);

нездатність дозволити собі мати кольоровий телевізор;

нездатність дозволити собі мати пральну машину;

нездатність дозволити собі мати автомобіль.

4. Для оцінки проявів соціального відчуження застосовуються такі показники:

1) дані Держстату, підготовка яких проводиться один раз на два роки:
 частка домогосподарств, які потерпають від недостатності коштів для підтримування достатньо теплої температури у своєму житлі (у відсотках);

частка домогосподарств, які потерпають від відсутності поблизу житла закладу охорони здоров'я (фельдшерсько-акушерського пункту, амбулаторії, поліклініки тощо), аптеки (у відсотках);

частка домогосподарств, які потерпають від незабезпеченості населеного пункту своєчасними послугами екстреної (швидкої) медичної допомоги (у відсотках);

частка домогосподарств, які потерпають від відсутності регулярного транспортного сполучення з населеним пунктом з більш розвинутою інфраструктурою (у відсотках);

частка домогосподарств із дітьми до 6 років, які потерпають від відсутності поблизу житла дошкільних навчальних закладів (дитячих садків, ясел-садків) (у відсотках);

2) щорічні дані Держстату:

частка домогосподарств, у складі яких є особи, що протягом останніх 12 місяців за потреби не змогли отримати медичну допомогу, придбати лікарські засоби (у відсотках);

частка дітей віком 3–5 років, які охоплені дошкільними навчальними закладами (у відсотках);

частка випускників 9 класу денних загальноосвітніх навчальних закладів, які продовжують навчання у 10 класі (у відсотках);

частка випускників 9 класу денних загальноосвітніх навчальних закладів, які не продовжують навчання для здобуття повної загальної середньої освіти (у відсотках);

3) щорічні дані Мінсоцполітики:

чисельність дітей з інвалідністю, охоплених реабілітаційними послугами (кількість осіб);

частка дітей, не охоплених сімейними формами виховання, серед дітей, які отримали статус дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування (у відсотках);

частка одиноких громадян похилого віку, які були обслужені у територіальних центрах соціального обслуговування (у відсотках);

4) щорічні розрахунки НАН України за даними Держстату:

частка домогосподарств, які витрачають на харчування більше 60 відсотків сукупних витрат;

частка домогосподарств, у яких залишається менше 10 відсотків сукупних ресурсів після здійснення витрат на харчування та обов'язкових платежів за житлово-комунальні послуги (у відсотках).

5. Розрахунки за критеріями оцінки бідності (крім критерію за ознаками депривації) проводяться щокварталу, а за критерієм за ознаками депривації – один раз на два роки на підставі даних вибіркового обстеження умов життя домогосподарств (далі – обстеження домогосподарств), що проводиться Держстатом відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 02 листопада 1998 року № 1725 „Про проведення обстеження умов життя у домогосподарствах”. Результати обстеження домогосподарств поширюються на всі домогосподарства України із застосуванням статистико-математичних методів.

Розрахунки за немонетарними критеріями бідності та показниками соціального відчуження проводяться щороку або один раз на два роки відповідно до періодичності підготовки даних, зазначених у пункті 4 цього розділу.

В основу розрахунків показників бідності за основними монетарними критеріями бідності, структурним критерієм та критерієм ООН покладено шкалу еквівалентності 1,0; 0,7; 0,7, за якою першому члену домогосподарства присвоюється коефіцієнт 1, а всім іншим – 0,7 (наприклад, домогосподарство із 3 осіб має у своєму складі 2,4 умовної особи: $1 + 0,7 + 0,7 = 2,4$).

Для розрахунку показників бідності за відносним критерієм за шкалою еквівалентності ЄС використовується шкала еквівалентності 1,0; 0,5; 0,3, за якою першому члену домогосподарства віком 14 років і старше присвоюється коефіцієнт 1, іншим особам віком 14 років і старше – 0,5, а особам віком 0–13 років – 0,3 (наприклад, домогосподарство з 4 осіб (двоє дорослих та двоє дітей віком 6 та 10 років) має у своєму складі 2,1 умовної особи ($1 + 0,5 + 0,3 + 0,3 = 2,1$)).

6. Організація розрахунків показників бідності:

1) Держстат:

формує інформаційну базу для розрахунку показників бідності за визначеними критеріями та подає її НАН України за переліком згідно з додатком до цієї Методики;

проводить розрахунки за абсолютним критерієм за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму, за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму, за критерієм за ознаками депривації, за показниками соціального відчуження (крім показників, що розраховуються за даними Мінсоцполітики) та показниками, розрахованими НАН України, і подає їх НАН України;

2) Мінсоцполітики:

розраховує розмір фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу і подає ці дані Держстату та НАН України;

подає дані щодо показників для оцінки проявів соціального відчуження, зазначених у пункті 4 цього розділу, НАН України;

проводить моніторинг та підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів з питань подолання бідності;

3) НАН України:

проводить розрахунки за відносним критерієм за витратами, абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму, за критерієм ООН, відносним критерієм за шкалою еквівалентності ЄС, за показниками соціального відчуження, зазначеними у пункті 4 цього розділу;

готує аналітичну записку щодо оцінки бідності та проявів соціального відчуження і подає її Мінсоцполітики та Держстату.

7. Для комплексної оцінки бідності використовуються також основні показники соціально-економічного розвитку:

1) щомісячні дані Держстату:

рівень середньомісячної номінальної заробітної плати штатного працівника (у гривнях);

індекс реальної заробітної плати (у відсотках);

2) щоквартальні дані Держстату:

частка заробітної плати у структурі доходів населення (у відсотках);

темп зростання наявних доходів у розрахунку на одну особу (у відсотках);

рівень зайнятості населення віком 15–70 років (у відсотках) (на основі вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності);

рівень безробіття населення віком 15–70 років, визначений за методологією Міжнародної організації праці (у відсотках) (на основі вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності);

рівень зайнятості населення віком 15–70 років у сільській місцевості (у відсотках);

3) щоквартальні дані Мінсоцполітики:

зростання середнього розміру призначеної місячної пенсії пенсіонерам, які обліковуються в органах Пенсійного фонду України (у відсотках);

4) щорічні дані Мінсоцполітики:

зростання мінімальної заробітної плати (у відсотках);

зростання мінімальної пенсії (у відсотках);

розміри державної соціальної допомоги (за видами) та їх співвідношення з прожитковим мінімумом, установленим для різних соціальних і демографічних груп населення, та із середньомісячною заробітною платою

(розміри державної соціальної допомоги – у гривнях, їх співвідношення з прожитковим мінімумом – у відсотках);

співвідношення кількості бездомних осіб та осіб, звільнених з місць позбавлення волі, які потребують реінтеграції в суспільство та соціальної адаптації, у регіоні та кількості ліжко-місць у закладах для бездомних осіб та установах для осіб, звільнених з місць позбавлення волі (у відсотках);

кількість бездомних осіб та осіб, звільнених з місць позбавлення волі, яким було надано допомогу з реінтеграції в суспільство та соціальної адаптації, за щорічною оцінкою (кількість осіб);

5) щорічні розрахунки НАН України за даними Держстату:

частка коштів (без урахування житлової субсидії), що доходять до 30 відсотків найбільш бідного населення у результаті виконання програм державної соціальної допомоги (за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму) (у відсотках);

частка бідного населення (за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму), охопленого програмами соціальної підтримки (соціальні пільги, житлові субсидії, допомога на дітей, допомога малозабезпеченим сім'ям та інші види соціальної допомоги) (у відсотках).

8. Комплексну оцінку бідності на основі моніторингу показників бідності, оцінки проявів соціального відчуження та показників соціально-економічного розвитку проводить Мінсоцполітики за участю Мінекономрозвитку, Держстату та НАН України.

II. Порядок розрахунку показників для оцінки бідності за різними критеріями

1. Визначення та розрахунок межі монетарної бідності:

1) межа монетарної бідності за відносним критерієм за витратами визначається за фіксованою часткою середньодушових еквівалентних сукупних витрат – 75 % медіанного рівня сукупних витрат конкретної особи, яка займає серединну позицію впорядкованого за зростанням середньодушових витрат ряду населення, у розрахунку на одну умовну особу (розрахунок сукупних витрат в еквіваленті на одну умовну особу зумовлений існуванням у домогосподарстві умовно-постійних витрат (плата за житло та паливо, товари тривалого користування тощо), тобто так званою економією на розмірі домогосподарства).

Приклад.

У 2015 році в обстеженні взяли участь 9 097 домогосподарств (або 20 447 осіб), дані про які було поширено на все населення країни.

Для розрахунку межі монетарної бідності використовується медіанний рівень середньодушових еквівалентних сукупних витрат у розрахунку на одну умовну особу, який у 2015 році становив 2 079,4 грн на місяць.

Межа монетарної бідності у 2015 році становила 75 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних сукупних витрат або 1 560 грн ($2\,079,4 \times 75 / 100 = 1\,559,6$ (округлене до 1 560));

2) межа монетарної бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму – розмір фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу на місяць.

До категорії бідних за цією межею потрапляє населення, яке проживає в домогосподарствах із середньодушовими еквівалентними сукупними витратами на місяць нижче фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму.

Приклад.

У 2015 році фактичний (розрахунковий) розмір прожиткового мінімуму в розрахунку в середньому на одну особу на місяць становив 2 257 грн, отже, межа монетарної бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму становила 2 257 грн;

3) межа монетарної бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму – розмір фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу на місяць.

До категорії бідних за цією межею потрапляє населення, яке проживає в домогосподарствах із середньодушовими еквівалентними загальними доходами на місяць нижче фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму.

Приклад.

У 2015 році фактичний (розрахунковий) розмір прожиткового мінімуму в розрахунку в середньому на одну особу на місяць становив 2 257 грн, отже, межа бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму становила 2 257 грн;

4) межа монетарної бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму – розмір законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в середньому на одну особу на місяць, який затверджується Верховною Радою України в законі про державний бюджет на відповідний рік.

До категорії бідних за цією межею потрапляє населення, яке проживає в домогосподарствах із середньодушовими еквівалентними загальними доходами на місяць нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму.

Приклад.

У 2015 році законодавчо встановлений прожитковий мінімум в розрахунку в середньому на одну особу на місяць становив 1 227 грн, отже, межа монетарної бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму становила 1 227 грн;

5) межа монетарної бідності за критерієм ООН визначається як гривневий еквівалент 5,05 долара США відповідно до паритету купівельної спроможності, розрахований Світовим банком.

Приклад.

За розрахунками Світового банку гривневий еквівалент 1 долара США за паритетом купівельної спроможності у 2015 році становив 5,84 гривні.

Межа монетарної бідності за критерієм ООН на одну особу на місяць (у середньому за рік – 30,5 дня) становила 900 грн ($5,84 \times 5,05 \times 30,5 = 899,5$ (округлене до 900));

б) межа монетарної бідності за відносним критерієм за шкалою еквівалентності ЄС визначається за середньодушовими еквівалентними доходами нижче 60 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних доходів за шкалою еквівалентності Європейського Союзу.

Приклад.

Для розрахунку межі монетарної бідності використовується медіанний рівень загальних доходів у розрахунку на одну умовну особу в домогосподарстві, який у 2015 році становив 2 761 грн на місяць.

Межа монетарної бідності у 2015 році становила 60 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних загальних доходів або 1 657 грн ($2\,761,0 \times 60 / 100 = 1\,656,6$ (округлене до 1 657)).

2. Визначення та розрахунок межі немонетарної бідності.

Межа немонетарної бідності за ознаками депривації визначається як наявність чотирьох і більше з дев'яти ознак депривації за методологією Європейського Союзу.

Якщо у домогосподарстві відсутні ознаки депривації або наявні від однієї до трьох ознак депривації з визначеного у підпункті 3 пункту 3 розділу I цієї Методики, воно не вважається бідним.

3. Визначення та розрахунок рівня бідності:

1) рівень бідності (P_0) розраховується за формулою

$$P_0 = \frac{Q}{n} \times 100 \%,$$

де Q – чисельність населення, що визнається бідним відповідно до визначеної за відповідним критерієм межі бідності;

n – загальна чисельність населення України, яке проживає в домогосподарствах (далі – загальна чисельність населення України).

Дані про рівень бідності наводяться з одним десятковим знаком після коми;

2) розрахунок рівня монетарної бідності за відносним критерієм за витратами.

Приклад.

Чисельність бідного населення за відносним критерієм за витратами у 2015 році становила 8 912 646 осіб.

Загальна чисельність населення України – 38 982 520 осіб.

Рівень бідності становив 22,9 %:

$$P_o = \frac{8912646}{38982520} \times 100 \% = 22,9 \%;$$

3) розрахунок рівня монетарної бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму.

Приклад.

Чисельність бідного населення за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму у 2015 році становила 22 735 671 особа.

Загальна чисельність населення України – 38 982 520 осіб.

Рівень бідності становив 58,3 %:

$$P_o = \frac{22735671}{38982520} \times 100 \% = 58,3 \%;$$

4) розрахунок рівня монетарної бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму.

Приклад.

Чисельність бідного населення за абсолютним критерієм за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму у 2015 році становила 20 236 392 особи.

Загальна чисельність населення України – 38 982 520 осіб.

Рівень бідності становив 51,9 %:

$$P_o = \frac{20236392}{38982520} \times 100 \% = 51,9 \%;$$

5) розрахунок рівня монетарної бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму.

Приклад.

Чисельність бідного населення за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму у 2015 році становила 2 500 969 осіб.

Загальна чисельність населення України – 38 982 520 осіб.

Рівень бідності становив 6,4 %:

$$P_o = \frac{2500969}{38982520} \times 100 \% = 6,4 \%;$$

б) розрахунок рівня монетарної бідності за критерієм ООН.

Приклад.

Чисельність бідного населення за критерієм ООН у 2015 році становила 856 192 особи.

Загальна чисельність населення України – 38 982 520 осіб.

Рівень бідності становив 2,2 %:

$$P_o = \frac{856192}{38982520} \times 100 \% = 2,2 \%;$$

7) розрахунок рівня монетарної бідності за відносним критерієм за шкалою еквівалентності ЄС.

Приклад.

Чисельність бідного населення за відносним критерієм за шкалою еквівалентності ЄС у 2015 році становила 3 174 037 осіб.

Загальна чисельність населення України – 38 982 520 осіб.

Рівень бідності становив 8,1 %:

$$P_o = \frac{3174037}{38982520} \times 100 \% = 8,1 \%;$$

8) розрахунок рівня немонетарної бідності за критерієм за ознаками депривації.

Приклад.

Чисельність бідного населення за критерієм за ознаками депривації у 2015 році становила 10 402 484 особи.

Загальна чисельність населення України – 38 982 520 осіб.

Рівень бідності становив 26,7 %:

$$P_o = \frac{10402484}{38982520} \times 100 \% = 26,7 \%;$$

4. Розрахунок дефіциту доходів бідного населення та глибини бідності:

1) сукупний дефіцит доходу (витрат) бідного населення (A) розраховується за формулою

$$A = \sum_{i=1}^Q (Z - Y_i),$$

де Z – межа бідності, визначена за відповідним критерієм;

Y_i – дохід (витрати) i -ї бідної особи;

Q – чисельність населення, що визнається бідним відповідно до визначеної за відповідним критерієм межі бідності.

Середній дефіцит доходу бідного населення (D) розраховується за формулою

$$D = \frac{A}{Q},$$

де A – сукупний дефіцит доходу (витрат) бідного населення, визначений за відповідним критерієм;

Q – чисельність населення, що визнається бідним відповідно до визначеної за відповідним критерієм межі бідності.

Цей показник може змінюватися від 0 до межі бідності та приймати такі значення:

$D = 0$, якщо все населення має доходи (витрати), не нижчі за межу бідності,

$D = Z$, якщо у бідного населення повністю відсутні доходи (витрати).

Наближення значення цього показника до нуля означає практичну відсутність бідності відносно межі бідності за відповідним критерієм.

Наближення показника до межі бідності означає дуже нужденне становище значної частини бідного населення.

Розрахунок середнього дефіциту доходу бідного населення за відносним критерієм за витратами.

Приклад.

У 2015 році сукупний дефіцит доходу бідного населення за відносним критерієм за витратами становив 2 749 375 688 гривень.

Чисельність бідного населення – 8 912 646 осіб.

Середній дефіцит доходу бідного населення становив 308,5 грн на місяць:

$$D = \frac{2749375688}{8912646} = 308,5 \text{ грн на місяць.}$$

Розрахунок середнього дефіциту доходу бідного населення за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму.

Приклад.

У 2015 році сукупний дефіцит доходу бідного населення за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму становив 13 813 937 787 гривень.

Чисельність бідного населення – 22 735 671 особа.

Середній дефіцит доходу бідного населення становив 607,6 грн на місяць:

$$D = \frac{13813937787}{22735671} = 607,6 \text{ грн на місяць.}$$

Розрахунок середнього дефіциту доходу бідного населення за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму.

Приклад.

У 2015 році сукупний дефіцит доходу бідного населення за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму становив 507 841 993 гривні.

Чисельність бідного населення – 2 500 969 осіб.

Середній дефіцит доходу бідного населення становив 203,1 грн на місяць:

$$D = \frac{507841993}{2500969} = 203,1 \text{ грн на місяць;}$$

2) розрахунок глибини бідності.

Глибина бідності (P_1) розраховується як відношення величини середнього дефіциту доходу бідного населення до межі бідності, визначеної за відповідним критерієм, за формулою

$$P_1 = \frac{D}{Z} \times 100 \%,$$

де D – середній дефіцит доходу бідного населення;

Z – межа бідності, визначена за відповідним критерієм.

Глибина бідності може приймати значення від 0 до 100 відсотків.

$P_1 = 0$, якщо середній рівень доходів (витрат) бідного населення збігається з межею бідності, тобто бідність відносно цієї межі відсутня.

$P_1 = 100$, якщо у бідного населення повністю відсутні доходи (витрати).

Тобто, чим вище значення глибини бідності, тим більше коштів потрібно в середньому на одну бідну особу для наближення її доходів (витрат) до межі бідності.

Дані про глибину бідності наводяться з одним десятковим знаком після коми.

Розрахунок глибини бідності за відносним критерієм за витратами.

Приклад.

У 2015 році межа бідності за відносним критерієм за витратами становила 1 560 грн, середній дефіцит доходу бідного населення в розрахунку на одну умовну особу – 308,5 грн на місяць.

Глибина бідності становила 19,8 %:

$$P_1 = \frac{308,5}{1560} \times 100 \% = 19,8 \%$$

Розрахунок глибини бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму.

Приклад.

У 2015 році межа бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму становила 2 257 грн, середній дефіцит доходу бідного населення в розрахунку на одну умовну особу – 607,6 грн на місяць.

Глибина бідності становила 26,9 %:

$$P_1 = \frac{607,6}{2257} \times 100 \% = 26,9 \%$$

Розрахунок глибини бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму.

Приклад.

Межа бідності за абсолютним критерієм за доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму становила 1 227 грн, середній дефіцит доходу бідного населення у розрахунку на одну умовну особу – 203,1 грн на місяць.

Глибина бідності становила 16,6 %:

$$P_1 = \frac{203,1}{1227} \times 100 \% = 16,6 \%$$

III. Аналіз бідності у розрізі груп населення, типів домогосподарств і типів поселень

1. Аналіз основних профілів бідності та груп населення з найвищими ризиками бідності проводиться у розрізі соціально-демографічних та соціально-економічних груп населення, типів домогосподарств і типів поселень з використанням відносного критерію за витратами й абсолютного критерію за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму.

2. Соціально-демографічні та соціально-економічні групи населення, за якими розраховуються показники бідності:

діти віком 0–17 років;

особи віком 16–19 років:

чоловіки;

жінки;

особи віком 20–64 роки:

чоловіки;

жінки;

особи старше 75 років:

чоловіки;

жінки;

особи пенсійного віку (непрацюючі) (відповідно до чинного законодавства):

чоловіки;

жінки;

працюючі особи:

чоловіки;

жінки.

3. Типи домогосподарств, за якими розраховуються показники бідності:

один дорослий молодше 65 років;

один дорослий віком 65 років і старше;

один дорослий віком 75 років і старше;

один дорослий з дітьми;

двоє дорослих молодше 65 років;

двоє дорослих, з них принаймні один віком 65 років і старше;

двоє дорослих з однією дитиною;

двоє дорослих із двома дітьми;

двоє дорослих із трьома та більше дітьми;

трьоє або більше дорослих з дітьми;

трьоє або більше дорослих без дітей;

домогосподарства з дітьми;

домогосподарства з дітьми, де є принаймні один безробітний;

домогосподарства з дітьми до 3 років;

домогосподарства з трьома та більше дітьми;

домогосподарства без дітей;

домогосподарства без дітей, де є принаймні один безробітний.

4. Типи поселень, за якими розраховуються показники бідності:

міські населені пункти:

великі міста (з чисельністю населення 100 тис. осіб і більше);

м. Київ;

великі міста без м. Києва (міста з чисельністю населення 100 тис. осіб і більше);

малі міста (міста з чисельністю населення менше 100 тис. осіб та селища міського типу);

сільські населені пункти.

5. Аналіз немонетарної бідності проводиться у такому розрізі:
 домогосподарства з дітьми;
 домогосподарства без дітей;
 міські поселення;
 сільські населені пункти.

IV. Аналіз бідності у розрізі регіонів

1. Аналіз бідності на регіональному рівні проводиться з використанням відносного критерію за витратами й абсолютного критерію за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму.

2. Визначення показників бідності на регіональному рівні проводиться з використанням середньоукраїнської межі бідності.

Визначення показників бідності на регіональному рівні проводиться в порядку, аналогічному для показників по країні в цілому.

**Директор Департаменту стратегічного
 планування та аналізу Мінсоцполітики
 України**

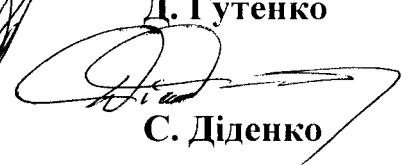
Н. Підлужна

**Директор Департаменту розвитку
 підприємництва та регуляторної політики
 Мінекономрозвитку України**

Д. Гутенко

**Директор Департаменту видатків бюджету
 соціальної сфери Мінфіну України**

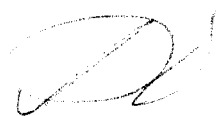
С. Діденко

**Директор департаменту обстежень
 домогосподарств Держстату України**

І. Осипова

**Завідувач сектору досліджень рівня життя
 населення відділу моделювання соціально-
 економічних процесів та структур Інституту
 демографії та соціальних досліджень імені
 М.В. Птухи НАН України**

Л. Черенько

Додаток
до Методики комплексної
оцінки бідності
(пункт 6 розділу I)

Перелік даних інформаційної бази для розрахунку показників бідності

Домогосподарство				
1	RIK_FA_1	Рік обстеження		
2	kvart_kd	Квартал обстеження		
3	code_fam	Код домогосподарства		
4	w_q	Статистична вага домогосподарства (кількість домогосподарств, яку представляє відібране домогосподарство)		
5	tp_ns_p	Тип населеного пункту	1	велике місто
			2	мале місто
			3	сільський населений пункт
6	cod_obl	Регіон (область)	1	Автономна Республіка Крим
			5	Вінницька
			7	Волинська
			12	Дніпропетровська
			14	Донецька
			18	Житомирська
			21	Закарпатська
			23	Запорізька
			26	Івано-Франківська
			32	Київська (без м. Києва)
			35	Кіровоградська
			44	Луганська
			46	Львівська
			48	Миколаївська
			51	Одеська
			53	Полтавська
			56	Рівненська
			59	Сумська
61	Тернопільська			
63	Харківська			
65	Херсонська			
68	Хмельницька			
71	Черкаська			
73	Чернівецька			
74	Чернігівська			
80	м. Київ			
85	м. Севастополь			
7	hsize	Кількість осіб у домогосподарстві		1–20
8	type_dom	Тип домогосподарства	1	Домогосподарство з дітьми
			2	Домогосподарство без дітей

Домогосподарство				
9	h_ch	Кількість дітей у домогосподарствах з дітьми	1	одна дитина
			2	дві дитини
			3	три дитини і більше
10	h_chdor	Кількість дорослих осіб у домогосподарствах з дітьми	1	одна доросла особа
			2	дві дорослі особи
			3	три і більше дорослих осіб
			4	немає дорослих осіб
11	h_elder	Кількість осіб у непрацездатному віці		0–10
12	bezrob	Кількість безробітних осіб		0–10
13	k_work	Кількість працюючих осіб		0–10
14	totalinc	Загальний дохід		грн
15	totalexpr	Сукупні витрати		грн
16	h011	Вартість куплених продуктів харчування		грн
17	h012	Вартість куплених безалкогольних напоїв		грн
18	fo01	Вартість продуктів харчування та безалкогольних напоїв, отриманих з особистого підсобного господарства		грн
19	q01	Вартість подарованих продуктів харчування та безалкогольних напоїв		грн
20	h111	Вартість харчування поза домом		грн
21	h04	Витрати на оплату житла, води, електроенергії, газу та інших видів палива, включаючи вартість поточного ремонту		грн
22	ex2	Вартість пільги на паливо, скраплений газ, отриманої готівкою та безготівково		грн
23	ex4	Вартість пільги на житлово-комунальні послуги, отриманої готівкою та безготівково		грн
24	ex5	Вартість пільги на електроенергію, отриманої готівкою та безготівково		грн
25	ex9	Вартість пільги на оплату телефонного зв'язку, отриманої готівкою та безготівково		грн
26	ex10	Вартість пільг на проїзд у громадському транспорті, отриманих готівкою та безготівково		грн
27	ex6_n	Вартість пільг на санаторно-курортні путівки, путівки в будинок відпочинку, на туристично-екскурсійні путівки та грошова компенсація за невикористане право на санаторно-курортне лікування		грн
28	ex20	Вартість пільг на путівки у дитячо-оздоровчі заклади (табори)		грн
29	ex21_2	Вартість пільг на придбання ліків, лікування, зубопротезування тощо		грн
30	inc7	Стипендії		грн
31	inc8	Допомога по безробіттю		грн
32	inc9	Допомога на дітей (одноразова допомога у зв'язку з народженням дитини, допомога сім'ям, які виховують дітей до 16 (18) років, інші допомоги)		грн

Домогосподарство				
33	inc10	Допомога малозабезпеченим сім'ям		грн
34	inc11	Інші види допомоги (у зв'язку з припиненням роботи, по вагітності й пологах, на поховання, від місцевої влади, інші)		грн
35	inc11_6	Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам		грн
Особи, які входять до складу домогосподарства				
1	RIK_FA_1	Рік обстеження		
2	kvart_kd	Квартал обстеження		
3	code_fam	Код домогосподарства		
4	n_member	Код особи, яка входить до складу домогосподарства		
5	w_q	Статистична вага особи (дорівнює статистичній вазі домогосподарства)		
6	age	Вік	1	до 2 років
			2	3–6 років
			3	7–13 років
			4	14–15 років
			5	16–17 років
			6	18–19 років
			7	20–25 років
			8	26–30 років
			9	31–35 років
			10	36–40 років
			11	41–45 років
			12	46–50 років
			13	51–55 років
			14	56–57 років
			15	58–59 років
			16	60–64 років
			17	65–70 років
			18	71–74 років
			19	75 років і старші
7	SEX	Стать	1	чоловік
			2	жінка
Особи, які входять до складу домогосподарства				
8	ppinc_zp	Заробітна плата, компенсаційні виплати, допомога за основним місцем роботи, дивіденди (проценти від акцій та вкладів у майно підприємства (установи, організації) за основним місцем роботи, заробітна плата в натуральній формі за основним місцем роботи, заробітна плата на інших роботах у грошовій та натуральній формах, оплата праці на інших тимчасових роботах		грн
9	ppinc_pd	Дохід від підприємницької діяльності та від самостійної трудової діяльності		грн
10	ppinc_p	Пенсії, включаючи внески у недержавні пенсійні фонди		грн